

**Rapport över erosionsskadade fornlämningar.
Delrapport 1 inom
projektet hotade kulturmiljöer längs
Västernorrlands älvar.**

Gravhög Raä 21 i Överlännäs socken, Ångermanland intill ravinkant.

**Rapportnummer 2009:5
Ola George**

Innehållsförteckning

Sammanfattning	3
Inledning.....	4
Syfte	4
Metod och avgränsning	5
Förväntade resultat.....	5
Referensgrupp	6
Avvikelser från projektplanen	6
Redogörelse av arbetet	6
Bilder över fornlämningar där åtgärder är föreslagna	9
Tekniska och administrativa uppgifter	17
Bilagor.....	18
Bilaga 1. Karta över Västernorrlands dammanläggningar	18
Bilaga 2. Projektplan för ”Hotade kulturmiljöer längs Västernorrlands älvar”	19
Bilaga 3. Byråinventeringens framtagna objekt samt åtgärdsförslag.	24
Bilaga 4. Fotolista	30

Sammanfattning

Murbergets, Läns museet Västernorrlands inventeringar av fornlämningar i ras och skred-hotade miljöer utgick från en byråinventering. Urvalet av fornlämningarna gjordes genom kartstudier i GIS-miljö och de faktorer som studerades var:

- Om lämningarna låg nära strömmande vatten och om läget kunde förväntas vara erosionsutsatt genom stark lutning eller höjdskillnad i terrängen.
- Om det fanns uppgifter i fornminnesinventeringen om erosionskador.

Lämningar i anslutning till dämda sjöar och vattendrag har i möjligaste mån uteslutits från inventeringen då områdena omfattas av tidigare regleringsbeslut och dels att de är mycket omfattande och i många fall svåra att avgränsa.

Bland de fornlämningar som inventerades i fält bedömdes vilka åtgärder som var lämpliga. Åtgärderna som föreslås är undersökning, träd och slyröjning, uppföljningsobjekt (där inmätningar kommer att utföras under en följd av år för att följa erosionens fortskridande) samt olika former av skredsäkringar.

Järnålderslämningarna är väl representerade bland de objekt där åtgärder föreslagits. Detta beror på att de är frekventa på de erosionsutsatta sedimentjordarna i älvdalarna.

Järnålderslämningarnas överrepresentation beror också på att exempelvis boplatser från stenåldern ofta ligger i anslutning till dämda områden som mer eller mindre uteslutits från denna inventering.

De flesta av de skadade lämningarna påträffades längs Ångermanälven mellan Björkån i Överlänäs och Multrä i Sollefteå kommun.

Inledning

Redan innan projektet "Hotade kulturmiljöer längs Västernorrlands älvar" drog igång hade Murberget, Länsmuseum Västernorrland arbetat med undersökningar och dokumentering av erosionsskadade lämningar. En skadad järnåldersgrav vid Fjällsjöälven i Ramsele sn undersöktes i kursform 2006, en förstudie av skadorna på det medeltida fästet Styresholm i Torsåkers sn genomfördes 2007 och en undersökning av ett skadat gravfält i Para, Sånge sn utfördes samma år.

Då många fornlämningar i länet är erosionsskadade framstod det som viktigt att mer långsiktigt arbeta med inventering, åtgärdsprogram och dokumentation. Murberget ansökte därför om bidrag från Länsstyrelsen för att sätta treårsprojektet "Hotade kulturmiljöer längs Västernorrlands älvar". Som del i projektets finansiering går Murberget in med egeninsatser (se bilaga 2).

Denna rapport utgör den första delrapporten från projektet. Den andra rapporten handlar om undersökningarna och arbetsinsatserna på gravfältet Raä 8 i Sånge socken i Ångermanland. Avrapportering kommer även att ske efter 2009 och 2010 års fältsäsonger.

Syfte

I Länsstyrelsens beslut motiveras bidragsgivandet på följande sätt: "Projektets övergripande mål är dels att få bättre kunskap om och finna metoder för att bromsa upp erosionens påverkan på fornlämningar längs älvdalarna, dels att engagera och sprida kunskap om älvdalarnas kulturarv till lokala föreningar och allmänhet.

Projektet förväntas bidra till ett bättre faktaunderlag inför Länsstyrelsens kommande bedömningar av behövliga åtgärder för bevarandet av fornlämningar i erosionsutsatta lägen i älvdalarna. Fornlämningar som gravar och förhistoriska bebyggelselägen utgör ett viktigt källmaterial för förståelsen av bygdernas framväxt. Länsstyrelsens beslut grundar sig på att projektet har bäring på länets kulturarvsprogram Kulturarv nu. I programmet påtalas att vi ska verka för att stärka människors historiska och kulturella medvetenhet och ansvarstagande för kulturarvet samt verka för att göra detta tillgängligt för alla. Älvdalarnas kulturlandskap är utpekade som prioriterade områden i Länsstyrelsens kulturarvsprogram".

I Murbergets projektplan beskrivs syftet/målet på följande sätt.

Projektet har tre mål:

- Att få fram kunskap om hur många och vilka typer av fornlämningar som är skadade/hotade.
- Att bedöma skade-/hotbilden på de utpekade fornlämningarna och därefter presentera lämpliga åtgärder samt genomföra ett urval av dessa.
- Att uppnå delaktighet från lokala föreningar och intresserad allmänhet samt sprida kunskap om fornlämningarna som berörs av projektet.

Metod och avgränsning

År 2008 genomfördes en byråinventering för att ta fram fornlämningar som skadats genom erosion på nipor, ravinkanter och intill strömmande vatten. Bebyggelselämningar från historisk tid har inte inventerats inom projektet.

I de fall fornlämningarna är så skadade att de inte går att restaurera men där det fortfarande finns kulturhistoriska värden kvar kan en undersökning med lämpliga dokumentationsinsatser vara mest lämpliga. I de fall där lämningarna bedöms ha ett visuellt och pedagogiskt värde kan mindre dokumentationsinsatser i kombination med återställningsarbeten behöva genomföras.

Murberget informerar fortlöpande Länsstyrelsen om projektets utveckling.

Avstämningsmöten hålls när så behövs.

Förutom avrapportering ska föredrag hållas lokalt för att sprida kunskapen om de olika fornlämningarna. Innan färdigställandet av rapporterna ska ett PM lämnas in till Länsstyrelsen. Vid de fornlämningslokaler som är lämpliga ska kursverksamhet bedrivas i samband med undersökningarna. Ett samarbete med lokala föreningar och intresserad allmänhet ska då eftersträvas.

I de fall där forskningspotentialen är stor ska Murberget eftersträva att materialet publiceras i artikelform och på museets hemsida.

Fornlämningar belägna inom de reglerade sjöarna medtogs inte inom projektet. Orsaken till detta är dels att dessa lämningar omfattas av tidigare regleringsbeslut och dels att de är mycket omfattande och i många fall svåra att avgränsa. Att påbörja dokumentation av dessa lämningar ryms helt enkelt inte inom ett projekt med tänkt omfattning.

I länet finns förmodligen ett par hundra dammanläggningar (se bilaga 1). Många erosionsskadade fornlämningar ligger i anslutning till dämnda vatten som Hällby- magasinet och Betarsjön i Junsele socken, Ångermanälven, Indalsälven, Agnsjön i Anundsjö socken, Holmsjön i Haverö socken, Fagervikssjön, Holmsjön och Leringen i Holm socken, Storskälsjön i Lidens socken, Graningesjön i Graninge socken, Stor-Finnsjön i Ramsele socken,

Längs Nätraåns vattendrag i Skorpeds socken och Norra Anundsjöån i Anundsjö socken finns många boplatser som syns i strandkanterna. Förmodligen är förstörelsen stor men svårigheterna att förhindra vidare erosion står inte i proportion till eventuella arbetsinsatser. De flesta vid byråinventeringen framtagna fornlämningarna besiktigades i fält för att på plats bedöma skadestatus och lämpliga åtgärder.

Förväntade resultat

När projektet är avslutat finns en god kunskap om vilka fornlämningar som hotas av erosion längs de största vattendragen i länet. Kunskapen hur man i länet kan arbeta med denna problematik har stärkts, i bästa fall har nya metoder utvecklats. Ett system för uppföljning av erosionens påverkan via referensobjekt finns uppbyggt som kan övertas av Länsstyrelsen efter projektets avslutande. Vissa åtgärder för att hindra erosion har genomförts och några lämningar har dokumenterats. Genom kursverksamhet och informationsinsatser har det lokala engagemanget för kulturarvet och vården av fornlämningar stärkts.

Referensgrupp

I samband med att projektet initierades beslutades det att en referensgrupp skulle sättas samman. Referensgruppens uppgift är att medverka vid seminarier där erosionsfrågorna diskuteras och dessutom fungera som rådgivare i vid åtgärdsprojektering.

Gruppen sattes samman av företrädare för Murberget, Länsmuseum Västernorrland, Länsstyrelsen Västernorrland, Länsmuseum som arbetat med liknande frågor, geologer samt något företag som arbetade inom branschen.

Pia Nykvist från Länsstyrelsen Västernorrland

Jan Blumenberg, SGI Sundsvall.

Karl-Johan Olofsson från arkeologisektionen vid Jamtli.

Katarina Eriksson och Maria Björk från Gävleborgs museum

Åke Gullebo från Sollefteå kommuns ras och skredgrupp

Ola George från Murberget Länsmuseum Västernorrland

Tobias Granström Thulica AB

Avvikelse från projektplanen

Enligt den ursprungliga projektplanen planerades ett seminarium in under hösten 2008.

Efter diskussioner med Länsstyrelsen gjordes avvikelser från projektplanen, seminariet lades istället in våren 2009 då avrapporteringen från 2008 års säsong beräknades vara helt klar.

Ett annat avsteg från den ursprungliga projektplanen var de avverkningar som utfördes inom gravfältet Raä 8 i Sång socken (se delrapport 2).

Redogörelse av arbetet

Under året undersöktes en kraftigt skadad grav i Para (ej lämplig att bedrivas i kursform på grund de djupa ravinbildningarna). Visningar hölls på platsen både vid undersökningen och på arkeologidagen den 31 augusti. Reportage hölls i den regionala nyhetskanalen på tv, en lokal radiostation och i tidningen Ångermanland. Murberget hade även haft information om undersökningen på hemsidan och flera föredrag har hållits.

Efter fjolårets undersökningar i Para skrevs en artikel i Arkeologi i norr. En utställning är planerad på Sollefteå museum.

Resultat av fältinventeringarna och rekommenderade åtgärder

I Medelpad återfinns de flesta skadade fornlämningarna längs Indalsälven. Lämningarna består till allra största delen av gravar från järnåldern. Att lämningarna främst består av järnåldersgravar kan bero på att de anlagts vid gårdar etablerade på sedimentjordar som är lätteroderade.

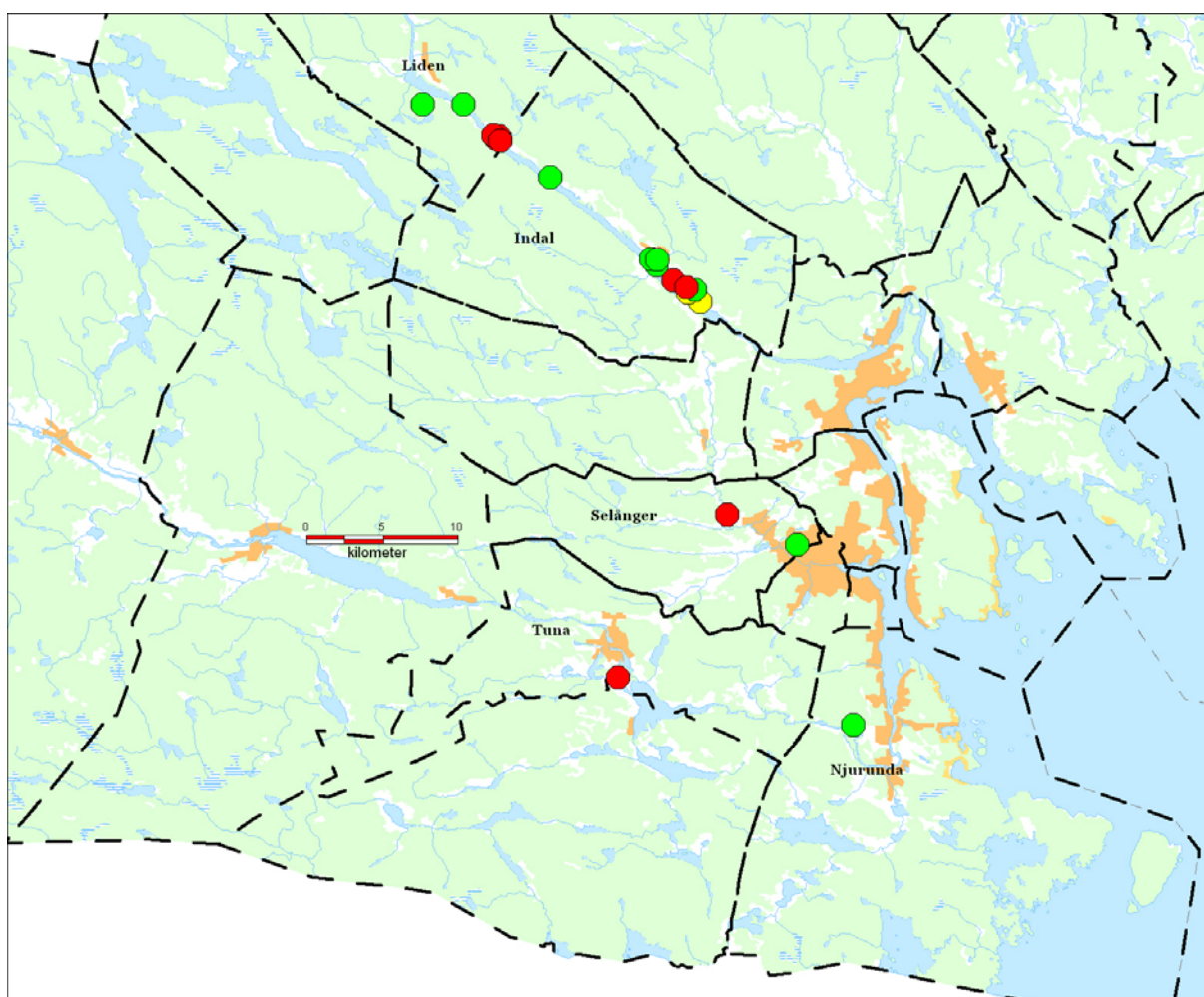
I Ångermanland återfinns de i projektet medtagna lämningarna främst längs Ångermanälven på de lätteroderade sedimentjordarna nedströms Sollefteå samt inom de reglerade områdena längs Ångermanälven, Fjällsjöälven, Faxälven och Vängelälven. Många lämningar finns även vid Hällby- magasinet och Betarsjön i Junsele, Agnsjön i Anundsjö, Graningesjön i Graninge, Stor-Finnsjön i Ramsele, Norra Anundsjöån i Anundsjö.

Fornlämningarna består av boplatser, fångstgropar, järnåldersgravar samt Styresholms medeltida fäste.

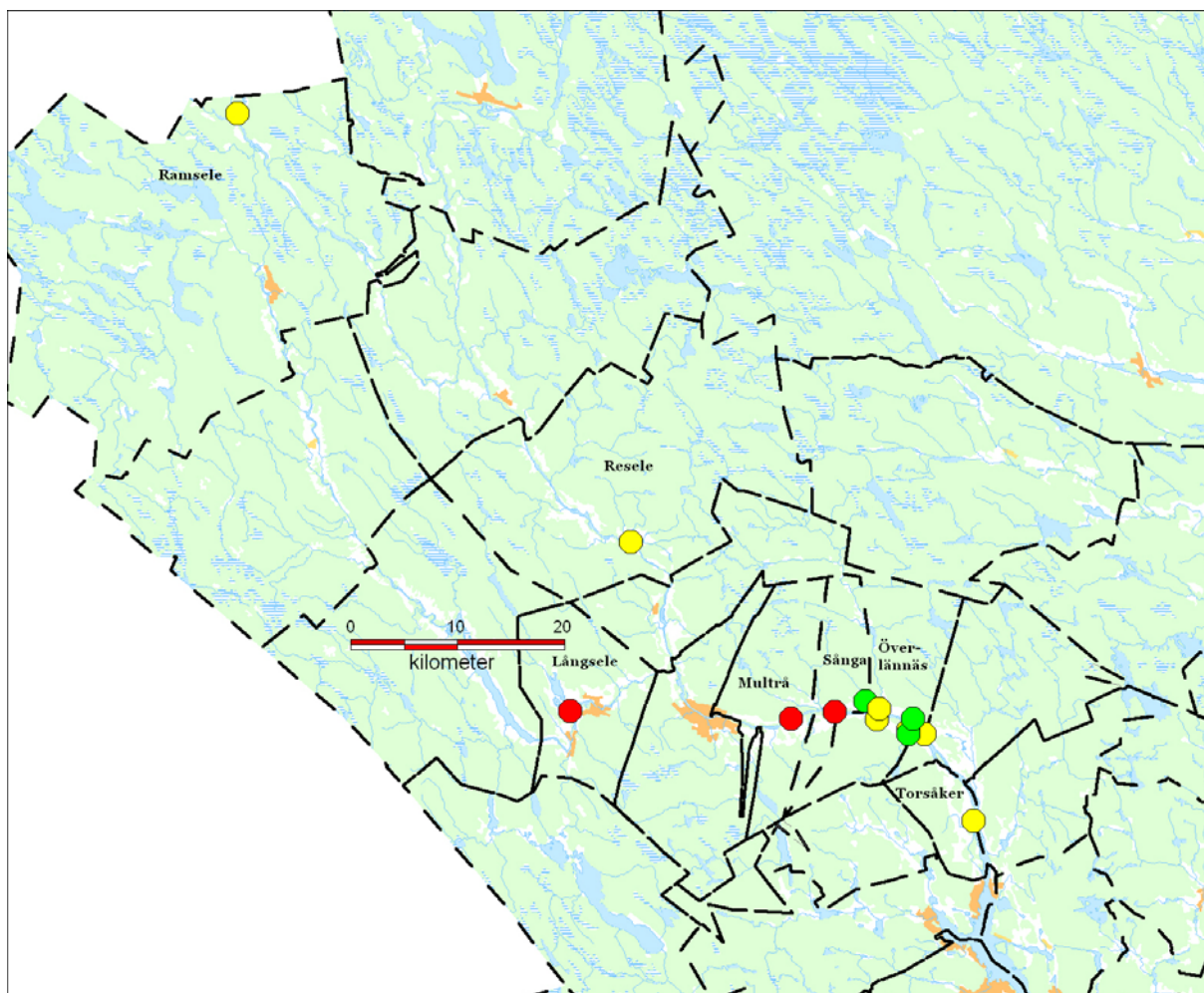
Längs den ca 8,5 km långa sträckan från Multrå till området väster om Björkån i Överlänns socken finns många nippbildningar med djupa raviner. I området har det tidigare skett stora ras och skred. Det är också längs denna sträcka som de mest skadade och mest hotade lämningarna har påträffats. Orsaken till områdets utsatthet beror troligen främst på att de fina jordarterna är lätteroderade i kombination med höjdskillnaden mellan niporna och älven. Ett exempel är gravfältet Raä 8 i Sänga. Ravinernas djup och den tvära, ibland lodräta vinkeln gör att åtgärder för att förhindra vidare erosion i många fall blir svårbästrade. Vid undersökningen av Raä 8 i Sänga socken upptäcktes att djupa raviner ibland låg i anslutning till åkerdiken. Det är därför rimligt att antaga att avrinningen från diken kan ge upphov till nybildning av raviner.

De åtgärder som föreslås för att rädda kunskap och säkra fornlämningar är följande:

- Träd och slyröjningar.
- Undersökningar för att dokumentera kvarvarande delar av fornlämningarna.
- Karteringar av fornlämningar (uppföljningsobjekt) för att efter några år följa upp erosionens påverkan (mätning över tid sker för att se om ytterligare åtgärder behövs).
- Säkringar av raskanter på eller i anslutning till fornlämningarna.

Översikt av de inventerade fornlämningarna i Medelpad där åtgärder är föreslagna. Röda punkter= undersökning, gröna punkter= träd och slyröjning, gula punkter= uppföljningsobjekt och/eller skredsäkringar.

Översikt av inventerade fornlämningar i Ångermanland där åtgärder är föreslagna. Röda punkter= undersökning, gröna punkter= träd och slyröjning, gula punkter= uppföljningsobjekt och/eller skredsäkringar.

Bilder över fornlämningar där åtgärder är föreslagna

*Rest av grav Raä 21:2 i Indals socken. Den föreslagna åtgärden är undersökning.
Foto Magnus Holmqvist.*

Grav Raä 21:1 i Indals socken. Den föreslagna åtgärden är träd och slyröjning samt säkring av slänten. Foto Magnus Holmqvist.

Grav Raä 10 i Indals socken. Graven är undersökt, restaurerad och delvis överdämd. Foto Magnus Holmqvist.

Raä 240:2 i Lidens socken. Den föreslagna åtgärden är undersökning för att fastställa om fornlämningsstatus föreligger och ta vara på eventuella fynd. Foto Magnus Holmqvist.

Gravrest Raä 101:1 Lidens socken. Den föreslagna åtgärden är undersökning samt avsökning med metalldetektor i raskanten. Foto Magnus Holmqvist.

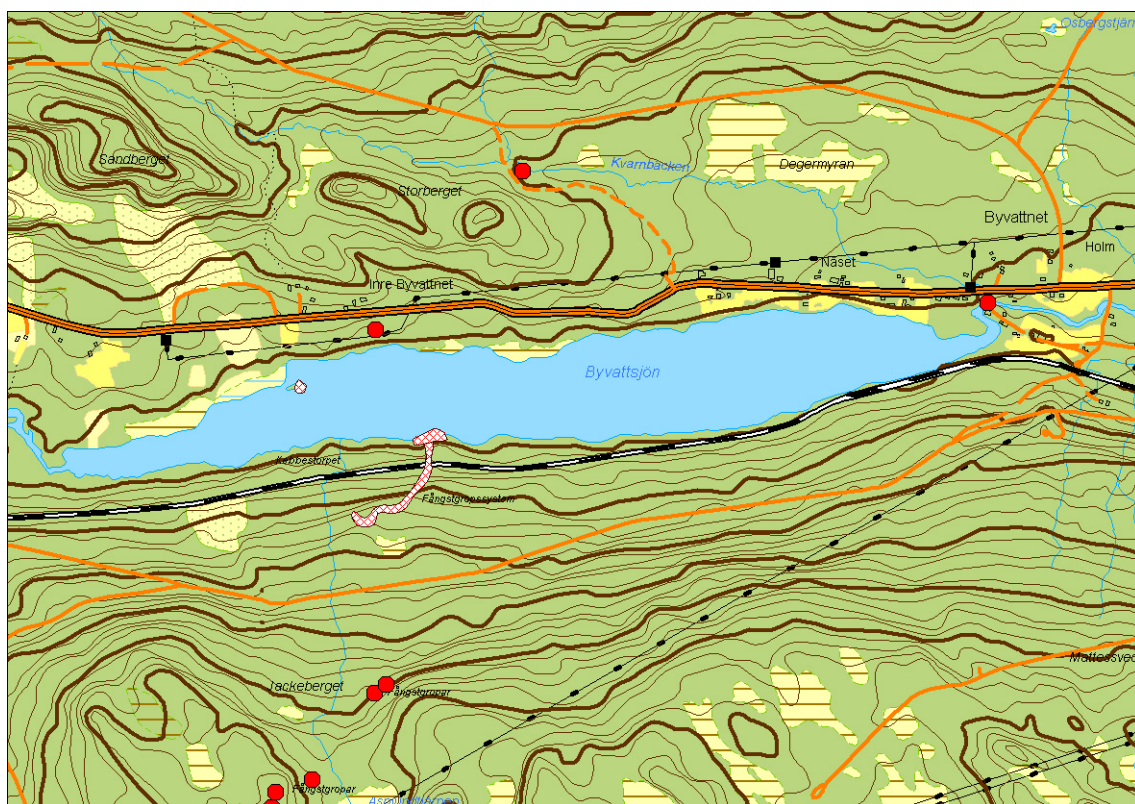
Gravrest Raä 125 i Lidens socken. Den föreslagna åtgärden är undersökning av två skadade stensättningar. Foto Magnus Holmqvist.

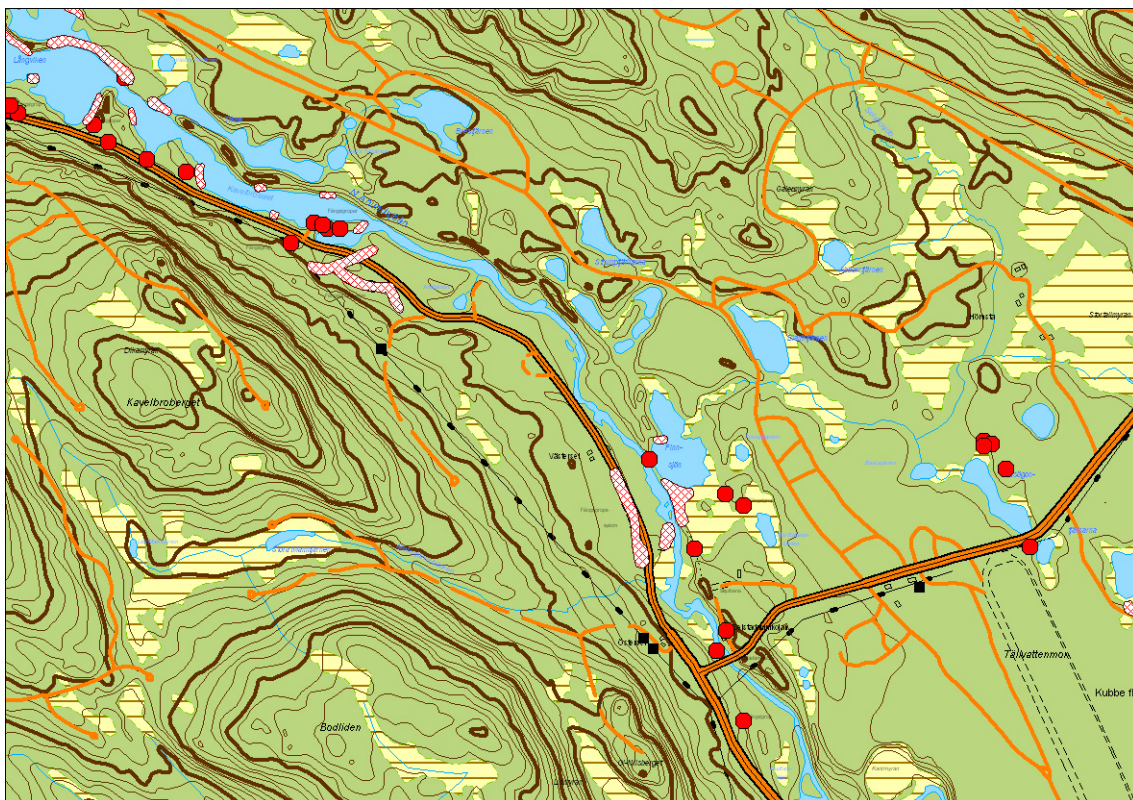
Styresholm från östra sidan av älven i april 2009. Røjning utfördes under hösten 2008. Den föreslagna åtgärden är någon form av släntsäkring och eventuellt byggande av stödbank. Foto Maria Lindeberg.

*Det medeltida fästet Styresholm, Raä 17 i Torsåkers socken.
Foto från 1910 av Elvira Sjödin vid Kollberg och Sjödin fotoateljé Prästmon.*

*Fornlämningar vid Byvattsjön i Skorped. Boplatsen Raä 25 vid sjöns södra strand.
Boplatsen Raä 32 på den lilla ön.*

Fornlämningsmiljön vid norra Anundsjöån.

Gravhög Raä 21 i Överlänns socken. Föreslagen åtgärd är uppföljning. Foto Ola George.

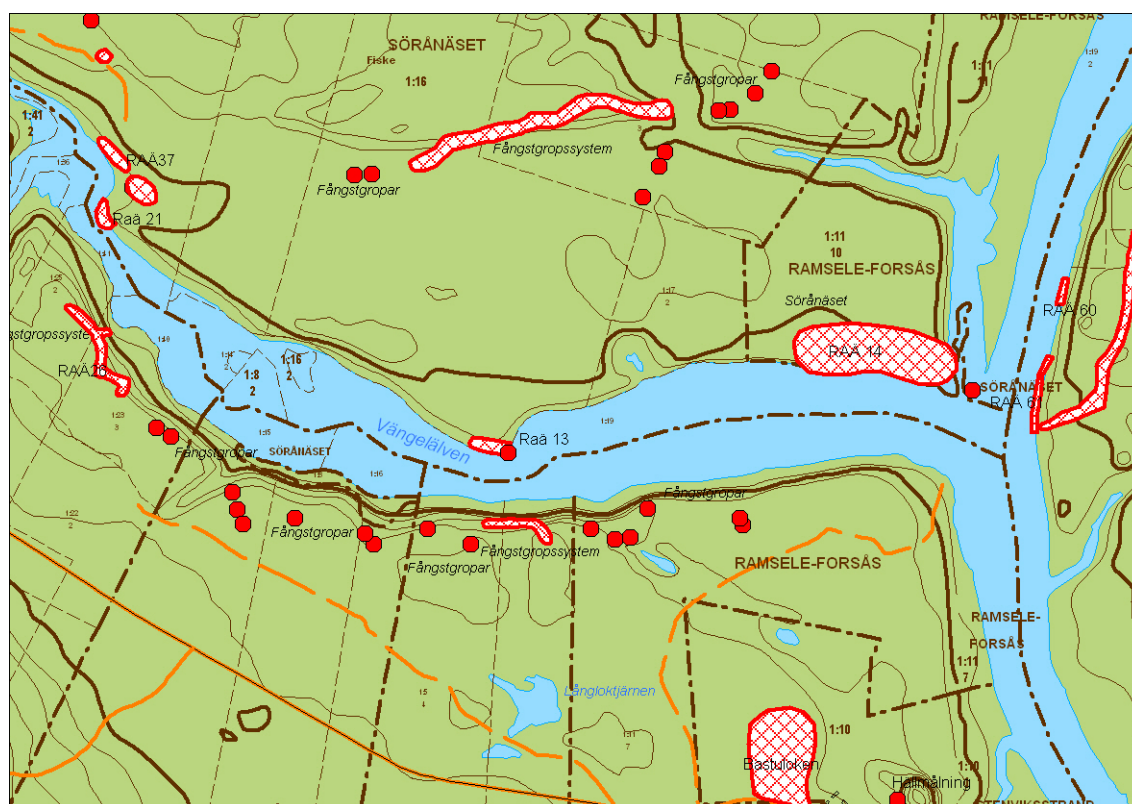
Resterna av gravhög Raä 8:8 i Sånga socken. Föreslagen åtgärd undersökning. Foto Ola George.

Fångstgrop Raä 79 i Långsele socken. Föreslagen åtgärd undersökning. Foto Ola George.

Nyupptäckt grav på Raä 3 Multrå socken. Föreslagen åtgärd undersökning. Foto Ola George.

Området vid bifurkationen Vängelälven-Fjällsjöälven med sina många lämningar.

Tekniska och administrativa uppgifter

Länsstyrelsens dnr: 435-2830-08

Länsmuseets dnr: 2008/57

Län: Västernorrland

Landskap: Ångermanland, Medelpad

Kommun: Kramfors, Sollefteå, Sundsvall, Ånge, Örnsköldsvik.

Socknar i Medelpad: Indal, Liden, Njurunda, Selånger, Torp, Tuna.

Socknar i Ångermanland: Anundsjö, Ed, Edsele, Gräninge, Junsele, Långsele, Mo, Multrå, Ramsele, Resele, Skorpö, Sånge, Torsåker, Ådals-Liden, Överlänäs.

Fältinventering: 21/10, 23/10, 24/10, 28/10, 29/10, 30/10, 4/11, 5/11 och 7/11-2008.

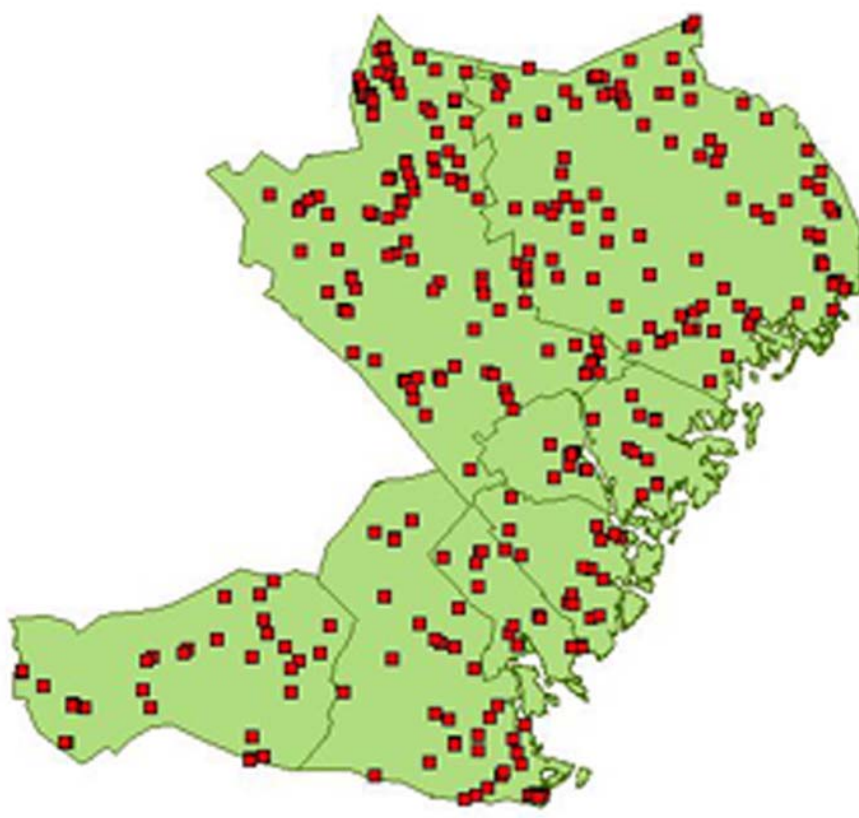
Personal från Murberget Länsmuseet Västernorrland: Ola George, Magnus Holmqvist.

Rapportsammanställning: Ola George.

Dokumentationsmaterial i form av fotografier mm förvaras på Murberget, Länsmuseet Västernorrland.

Bilagor

Bilaga 1. Karta över Västernorrlands dammanläggningar

Karta över Västernorrland med dammar markerade.

Bilaga 2. Projektplan för ”Hotade kulturmiljöer längs Västernorrlands älvar”

Bakgrund

Murberget, Läns museet Västernorrland har under två års tid bedrivit kursverksamhet i samarbete med lokala föreningar och intresserad allmänhet i anslutning till skadade och hotade gravar längs Fjällsjöälven och Ångermanälven. De undersökta fornlämningarna har på så sätt dokumenterats innan de blivit fullständigt förstörda.

I samverkan med Länsstyrelsen vill Murberget, Läns museet Västernorrland nu genomföra en projektsatsning. Meningen är att skapa ny kunskap om vilka fornlämningar som hotas längs länets större älvar och hur detta kan förebyggas.

För att förhindra att kunskap går förlorad vid fornlämningar som inte går att rädda kommer även dokumentationsinsatser att genomföras. Delaktighet eftersträvas i projektet och kursverksamhet riktad mot föreningar, allmänhet och skolor ingår.

Syfte

Syftet är att skapa ny kunskap om erosionsskador på fornlämningar längs älvar och att hitta lämpliga metoder för att förhindra skador och rädda kunskap.

Mål

Projektet har tre mål:

- Att få fram kunskap om hur många och vilka typer av fornlämningar som är skadade/hotade.
- Att bedöma skade-/hotbilden på de utpekade fornlämningarna och därefter presentera lämpliga åtgärder samt genomföra ett urval av dessa.
- Att uppnå delaktighet från lokala föreningar och intresserad allmänhet samt sprida kunskap om fornlämningarna som berörs av projektet.

Avgränsning

Projektet inriktar sig på fornlämningar som skadats genom erosion på nipor, ravinkanter och intill strömmande vatten. Fornlämningar belägna inom de reglerade sjöarna medtas inte inom projektet. Orsaken till detta är dels att dessa lämningar omfattas av tidigare regleringsbeslut och dels att de är mycket omfattande och i många fall svåra att avgränsa. Att påbörja dokumentation av dessa lämningar ryms helt enkelt inte inom ett projekt med tänkt omfattning. Bebyggelselämningar från historisk tid är inte heller medräknade inom projektet.

Genomförande

Kunskap om hur många och vilka typer av fornlämningar som är skadade/hotade.

Projektet inleds med byråinventeringen av vilka fornlämningar som berörs. Fornlämningarna besiktigas sedan på plats och en bedömning görs av skadorna.

Hotbilden bedöms på utpekade fornlämningar, åtgärder föreslås och ett urval genomförs.

I samband med besiktningen görs också en hotbildsanalys. Diskussioner därefter med den referensgrupp som är tänkt att bildas. För att mäta erosionsförloppet väljs fem olika fornlämningar ut som referensobjekt. Där mäts erosionen årligen under projekttiden. Materialet kan också användas efter projekttiden för uppföljning.

I de fall där lämningarna bedöms ha ett visuellt och pedagogiskt värde kan mindre dokumentationsinsatser i kombination med återställningsarbeten behöva genomföras. För bedömningen av eventuella åtgärder skall ett resonemang redovisas som tar hänsyn till hotbilden, tidsaspekten, kulturhistoriskt värde och kostnad för åtgärder. I de fall fornlämningarna är så skadade att de inte kan säkras men där de kulturhistoriska värdena bedöms höga kan en undersökning med dokumentationsinsatser vara mest lämpligt.

Utveckla metoder för återställningsåtgärder.

Problem med erosionsskadade fornlämningar är inte unikt för Västernorrland. För att utbyta erfarenheter och fånga upp goda exempel anordnas under projektperioden två seminarier. Ett inledande där erfarenheter från platser fångas upp och ett avslutande där projektets resultat förmedlas.

Med utgångspunkt i projektresultaten genomförs även åtgärder för att bromsa erosionen i anslutning till några fornlämningsområden. Urvalet av objekt som kan prioriteras i detta avseende görs i samverkan med Länsstyrelsen. Inom projektet kan olika metoder testas och utvärderas. De åtgärdade områdena utgör sedan referensobjekt där erosionen mäts under hela projekttiden.

Att uppnå delaktighet från lokala föreningar och intresserad allmänhet samt sprida kunskap om fornlämningarna som berörs av projektet.

Vid de fornlämningslokaler som är lämpliga ska kursverksamhet bedrivas i samband med undersökningarna. Ett samarbete med lokala föreningar och intresserad allmänhet ska då eftersträvas. Genom detta finns en god potential att skapa lokal delaktighet och förståelse för kulturarvet. Murberget eftersträvar att material om projektet löpande presenteras på museets hemsida (Efter fjolårets undersökningar i Para skrivs för tillfället en artikel, en utställning är planerad på Sollefteå museum och föredrag har hållits).

Projektet avrapporteras årligen i samband med rekvisition i form av föredragning och PM och slutrapporteras i samband med projektavslut.

Organisation

Projektet ägs av Murberget, Läns museet Västernorrland. Till projektet kopplas en referensgrupp med representanter från Länsstyrelsen och personer med kunskap om ras och skred.

Tidsplan

Referensgrupp	2008-06-30-2010-
Byråinventering	2008-06-02-2008-07-01
Skadebesiktning	2008-07-01-2008-09-30

Referensbesiktning av erosionen	2008-07-01-2008-09-30
Analys av hotbilden	2008-06-30-2009-06-30
Seminarium- erosion	2008-09-30-2008-12-13
Åtgärder/dokumentation	2008-06-02-2010-08-30
Seminarium-resultat	2010-08-30-2010-09-30
Slutrapportering	2010-08-31-2010-10-15

Förväntade resultat

När projektet är avslutat finns en god kunskap om vilka fornlämningar som hotas av erosion längs de största vattendragen i länet. Kunskapen i länet om man kan arbeta med denna problematik har stärkts, i bästa fall har nya metoder utvecklats. Ett system för uppföljning av erosionens påverkan via referensobjekt finns uppbyggt som sedan kan övertas av Länsstyrelsen. Vissa åtgärder för att hindra erosion har genomförts och några lämningar har dokumenterats. Genom kursverksamhet och informationsinsatser har det lokala engagemanget för kulturarvet och vården av fornlämningar stärkts.

Budget

	2008	2009	2010
Egen personal			
Projektledning, förberedelser och föredrag	46 240 kr	46 240 kr	46 240 kr
Arkeologer	148 160 kr	100 000 kr	100 000 kr
Konsultkostnader			
Referensgrupp och seminarium	30 000 kr	30 000 kr	30 000 kr
Analyskostnader	25 500 kr	25 500 kr	25 500 kr
Konserveringskostnader	25 000 kr	33 000 kr	33 000 kr
Geologer	10 000 kr	10 000 kr	10 000 kr
Övriga kostnader			
Erosionsåtgärder	37 320 kr	150 000 kr	150 000 kr
Bil och bränslekostnader	28 110 kr	19 000 kr	19 000 kr
Traktamentes och logikostnader	24 000 kr	21 300 kr	21 300 kr
Summa	374 330 kr	335 040 kr	335 040 kr
Finansering			
Murberget	112 299 Kr	130 512 Kr	130 512 Kr
Länsstyrelsen	262 031 Kr	304 528 Kr	304 528 Kr
Totalt	374 330 kr	435 040 kr	435 040 kr

År 2009 planeras fornlämningar utpekade i 2008 års byråinventering och efterföljande besiktning dokumenteras. Dokumentationen genomförs delvis i kursform i samarbete med lokala föreningar och intresserad allmänhet. Visningar anordnas på platsen. Föredrag kommer att hållas.

År 2010 planeras fornlämningar utpekade i 2008 års byråinventering och efterföljande besiktning dokumenteras. Dokumentation genomförs delvis i kursform i samarbete med lokala föreningar och intresserad allmänhet. Visningar anordnas på platsen. Föredrag kommer att hållas.

Bilaga 3. Byråinventeringens framtagna objekt samt åtgärdsförslag.

Medelpad				
Raänummer	Kommun	Lämningsstyp	Antikvarisk bedömning	Åtgärdsförslag
Njurunda 149:1	Sundsvall	Stensättning	Fast fornlämning	Trädröjning
Njurunda 150:1	Sundsvall	Hög	Fast fornlämning	Ingen åtgärd
Njurunda 150:2	Sundsvall	Hög	Fast fornlämning	Ingen åtgärd
Tuna 47:1	Sundsvall	Gravfält	Fast fornlämning	Undersökning
Tuna 170	Sundsvall	Fornlämningsliknande bildning		Ingen åtgärd
Tuna 174:2	Sundsvall	Hög	Fast fornlämning, Delundersökt	Ingen åtgärd
Tuna 174:1	Sundsvall	Hög	Fast fornlämning	Ingen åtgärd
Selånger 7:1	Sundsvall	Gravfält	Fast fornlämning	Träd och slyröjning
Selånger 154:2	Sundsvall	Hög	Fast fornlämning	Ingen åtgärd
Selånger 47:1	Sundsvall	Hög	Fast fornlämning	Ej återfunnen, ev segment kvar, undersökning
Indal 21:3	Sundsvall	Hög	Uppgift om	Ev grav, undersökning
Indal 21:1	Sundsvall	Hög	Fast fornlämning, möjligen undersökta av Adlertz	1 m från kant, säkring och träd och slyröjning
Indal 21:2	Sundsvall	Hög	Fast fornlämning, möjligen undersökta av Adlertz	Undersökning
Indal 10:1	Sundsvall	Hög	Fast fornlämning, undersökt av Ambrosiani	Graven är delvis överdämd, någon typ av åtgärd
Indal 14:1	Sundsvall	Gravfält	Fast fornlämning	Uppföljningsobjekt
Indal 26:1	Sundsvall	Hög	Fast fornlämning	Slyröjning

Indal 23:1	Sundsvall	Hög	Fast fornlämning	Slyröjning
Indal 22:1	Sundsvall	Hög	Fast fornlämning	Slyröjning
Indal 36:1	Sundsvall	Hög	Fast fornlämning	Ingen åtgärd
Indal 37:1	Sundsvall	Fornlämningsliknande bildning	Övrig kulturhistorisk lämning	Ingen åtgärd
Indal 53:1	Sundsvall	Fyndplats	Övrig kulturhistorisk lämning	Ingen åtgärd
Indal 35:1	Sundsvall	Hög	Fast fornlämning	Ingen åtgärd
Indal 147:2	Sundsvall	Fångstgrop	Uppgift om	Ingen åtgärd
Indal 147:1	Sundsvall	Fångstgrop	Fast fornlämning	Slyröjning
Liden 60:1	Sundsvall	Boplats	Fast fornlämning	Ingen åtgärd
Liden 240:2	Sundsvall	Stensättning	Övrig kulturhistorisk lämning	Undersökning för att fastställa status och ta vara på ev fynd
Liden 240:1	Sundsvall	Stensättning	Övrig kulturhistorisk lämning	Undersökning för att fastställa status och ta vara på ev fynd
Liden 101:3	Sundsvall	Fyndplats	Övrig kulturhistorisk lämning	Ingen åtgärd
Liden 101:1	Sundsvall	Hög	Fast fornlämning	Mindre undersökning
Liden 101:2	Sundsvall	Hög	Fast fornlämning	Ingen åtgärd
Liden 125:1	Sundsvall	Gravfält	Fast fornlämning	Undersökning av två stensättningar
Liden 110:1	Sundsvall	Stensättning	Fast fornlämning. Undersökt och rekonstruerad	Slyröjning
Torp 1:2	Ånge	Stensättning	Fast fornlämning	Ingen åtgärd
Torp 1:1	Ånge	Röse	Fast fornlämning	Ingen åtgärd
Torp 1:3	Ånge	Stensättning	Fast fornlämning	Ingen åtgärd

Ångermanland				
Torsåker 17:1	Kramfors	Borg	Fast fornlämning	Byggande av bank?
Mo 66:1	Örnsköldsvik	Samlingsplats	Fast fornlämning	Ingen åtgärd
Skorped 25:1 m. fl	Örnsköldsvik	Boplats	Fast fornlämning	Inga åtgärder
Anundsjö 348:1 m. fl	Örnsköldsvik	Boplats	Fast fornlämning	Inga åtgärder efter Norra Anundsjöån
Överlänäs 2:1	Sollefteå	Hög	Fast fornlämning	Uppföljningsobjekt
Överlänäs 5:1	Sollefteå	Gravfält	Fast fornlämning	Ingen åtgärd
Överlänäs 6:1	Sollefteå	Stensättning	Fast fornlämning	Ingen åtgärd
Överlänäs 7:1	Sollefteå	Gravfält	Fast fornlämning	Slyröjning, uppföljningsobjekt
Överlänäs 44:1	Sollefteå	Boplats	Fast fornlämning	Ingen åtgärd
Överlänäs 21:1	Sollefteå	Hög	Fast fornlämning	Uppföljningsobjekt
Överlänäs 20:1	Sollefteå	Hög	Fast fornlämning	Uppföljningsobjekt
Överlänäs 20:2	Sollefteå	Stensättning	Fast fornlämning	Uppföljningsobjekt
Överlänäs 34:1	Sollefteå	Gravfält	Uppgift om	Ingen åtgärd
Överlänäs 23:1	Sollefteå	Hög	Fast fornlämning	Ingen åtgärd
Sånga 8	Sollefteå	Hög	Fast fornlämning	Fortfarande flera gravar mycket skadade, undersökning
Sånga 16:1	Sollefteå	Hög	Fast fornlämning	Ingen åtgärd
Sånga 16:2	Sollefteå	Hög	Fast fornlämning	Ingen åtgärd
Ådals-Liden 136:2	Sollefteå	Boplats	Fast fornlämning	Ingen åtgärd
Ådals-Liden 150:1	Sollefteå	Boplats	Fast fornlämning	Ingen åtgärd
Ådals-Liden 156:1	Sollefteå	Boplats	Fast fornlämning	Dämt område, ingen åtgärd
Långsele 79:1	Sollefteå	Fångstgropssystem	Fast fornlämning	Undersökning av tre fångstgropar
Ramsele 14:1	Sollefteå	Boplats	Fast fornlämning	Ingen åtgärd. Oklar påverkan av dämning
Ramsele 151:1	Sollefteå	Boplats	Bevakningsobjekt, delundersökt	Ingen åtgärd, dämd sjö (Lafssjön)
Ramsele 69:1	Sollefteå	Boplats	Fast fornlämning	Ingen åtgärd

Ramsele 68:1	Sollefteå	Boplats	Bevakningsobjekt	Ingen åtgärd
Ramsele 54:1	Sollefteå	Boplats	Bevakningsobjekt	Ingen åtgärd. Oklar påverkan av dämning
Ramsele 51:2	Sollefteå	Hög	Övrig kulturhistorisk lämning. Undersökt och delvis restaurerad	Ingen åtgärd
Ramsele 77:1	Sollefteå	Boplats	Fast fornlämning	Dämt område, ingen åtgärd
Ramsele 22:1	Sollefteå	Boplats	Fast fornlämning	Ingen åtgärd
Ramsele 89:1	Sollefteå	Boplats	Bevakningsobjekt	Ingen åtgärd
Ramsele 56:1	Sollefteå	Boplats	Bevakningsobjekt	Ingen åtgärd
Ramsele 57:1	Sollefteå	Boplats	Fast fornlämning	Enligt inventeringen till större delen förstörd, ingen åtgärd
Graninge 147:1	Sollefteå	Boplats	Fast fornlämning	Dämt område, ingen åtgärd
Graninge 165:1	Sollefteå	Boplats	Fast fornlämning	Ingen åtgärd
Graninge 76:3	Sollefteå	Fångstgrop	Fast fornlämning	Intill bäckravin. Ingen åtgärd
Graninge 76:2	Sollefteå	Fångstgrop	Fast fornlämning	Intill bäckravin. Ingen åtgärd
Graninge 76:1	Sollefteå	Fångstgrop	Fast fornlämning	Intill bäckravin. Ingen åtgärd
Graninge 101:1	Sollefteå	Boplats	Fast fornlämning	Erosionsskadad men belägen i Graningesjön som är dämd
Graninge 118:1	Sollefteå	Boplats, ev eroderad hyddbotten i Nv delen	Fast fornlämning	Erosionsskadad men belägen i Graningesjön som är dämd
Graninge 177:1	Sollefteå	Boplats	Fast fornlämning	Erosionsskadad men belägen i Graningesjön som är dämd

Graninge 146:1	Sollefteå	Fångstgrop rest av ?	Bevakningsobjekt	Erosionsskadad men belägen i Graningesjön som är dämnd.
Graninge 145:1	Sollefteå	Boplats	Fast fornlämning	Erosionsskadad men belägen i Graningesjön som är dämnd.
Edsele 33:1	Sollefteå	Boplats	Fast fornlämning	Ingen åtgärd
Resele 44:1	Sollefteå	Hög	Fast fornlämning	Ev förstärkning av högfoten
Resele 69:2	Sollefteå	Boplats	Fast fornlämning	Reglerat, ingen åtgärd
Resele 69:1	Sollefteå	Boplats	Bevakningsobjekt	Reglerat, ingen åtgärd
Resele 69:3	Sollefteå	Boplats	Fast fornlämning	Reglerat, ingen åtgärd
Resele 66:1	Sollefteå	Boplats	Fast fornlämning	Ingen åtgärd
Resele 3:1	Sollefteå	Hög	Fast fornlämning	Ingen åtgärd
Resele 3:2	Sollefteå	Hög	Fast fornlämning	Dräneringsrör draget igenom del av anläggningen
Resele 2:2	Sollefteå	Hög	Fast fornlämning	Ingen åtgärd
Resele 2:1	Sollefteå	Hög	Fast fornlämning	Ingen åtgärd
Ed 1:1	Sollefteå	Gravfält	Fast fornlämning	Ingen åtgärd
Ed 2:1	Sollefteå	Hög	Fast fornlämning	Ingen åtgärd
Junsele 37:1	Sollefteå	Fångstgrop	Fast fornlämning	Reglerad, skadad, norra vallen borta i övrigt intakt men ingen åtgärd
Junsele 37:2	Sollefteå	Fångstgrop	Övrig kulturhistorisk lämning	Förstörd
Junsele 113:1	Sollefteå	Fångstgrop	Fast fornlämning	Dämt område
Junsele 109:1	Sollefteå	Boplats	Fast fornlämning	Dämt område
Multrå 3:1	Sollefteå	Hög	Fast fornlämning	
Multrå 8:1	Sollefteå	Hög	Fast fornlämning	Ingen åtgärd

Bilaga 4. Fotolista

Fotonr	Motiv
1	Raä 37 Junsele
2	Raä 37 Junsele
3	Raä 89 och 22 Ramsele
4	Raä 89 Ramsele
5	Raä 22 Ramsele
6	Raä 150 Ådals-Liden
7	Raä 150 Ådals-Liden
8	Raä 136 Ådals-Liden
9	Raä 8 Sångå
10	Raä 8 Sångå
11	Raä 8 Sångå
12	Raä 3 Multrå
13	Raä 3 Multrå
14	Raä 3 Multrå
15	Raä 3 Multrå
16	Raä 21 Överlänns
17	Raä 20 Överlänns
18	Raä 20 Överlänns
19	Raä 20 Överlänns
20	Raä 20 Överlänns
21	Raä 20 Överlänns
22	Raä 20 Överlänns
23	Raä 20 Överlänns
24	Raä 17 Torsåker
25	Sångå från södra sidan älven
26	Indalsanteckningar
27	Raä 101-1 Liden
28	Raä 101-2 Liden
29	Raä 240-2 Liden
30	Raä 240-2 Liden
31	Raä 240-1 Liden
32	Raä 60 Liden
33	Raä 60 Liden
34	Raä 60 Liden
35	Raä 125 Liden
36	Raä 125 Liden
37	Raä 125 Liden
38	Raä 125 Liden
39	Raä 125 Liden
40	Raä 125 Liden
41	Raä 125 Liden
42	Raä 110 Liden
43	Raä 110 Liden
44	Ev fornlämning i Indal.
45	Ev lämning i Indal
46	Ev lämning i Indal.
47	Lada i Indal
48	Raä 147 Indal

49	Raä 147 Indal
50	Raä 35 Indal
51	Raä 36 Indal
52	Raä 36 Indal
53	Raä 36 Indal
54	Raä 36 Indal
55	Raä 36 Indal
56	Raä 36 Indal
57	Raä 36 Indal
58	Raä 26 Indal
59	Raä 22 Indal
60	Raä 23 Indal
61	Raä 21-1 Indal
62	Raä 21-2 Indal
63	Vid Raä 10 Indal
64	Vid Raä 10 Indal
65	Vid Raä 10 Indal
66	Vid Raä 10 Indal
67	Raä 10 Indal
68	Raä 10 Indal
69	Raä 10 Indal
70	Raä 10 Indal
71	Raä 1 Torp
72	Raä 1 Torp
73	Raä 1 Torp
74	Raä 1 Torp
75	Raä 1 Torp
76	Raä 1Torp
77	Raä 1 Torp
78	Raä 1 Torp
79	Raä 1 Torp
80	Raä 1 Torp
81	Raä 1Torp
82	Raä 1 Torp
83	Raä 1 Torp
84	Raä 1 Torp
85	Raä 1 Torp
86	Raä 1 Torp
87	Raä 1 Torp
88	Raä 1Torp
89	Raä 1 Torp
90	Raä 1 Torp
91	Raä 79-9 Långsele
92	Raä 79-9 Långsele
93	Raä 79-8 Långsele
94	Raä 79-8 Långsele
95	Raä 79-1 Långsele
96	Raä 79-1 Långsele
97	Raä 1 Ed
98	Raä 1 Ed
99	Raä 1 Ed
100	Raä 112, stengrund i Ed
101	Raä 44 Resele

102	Raä 44 Resele
103	Raä 3_2 och 3_1 Resele
104	Raä 3_1 Resele
105	Raä 6 Överlänäs
106	Raä 6 Överlänäs
107	Raä 6 Överlänäs
108	Raä 17 Torsåker
109	Raä 17 Torsåker
110	Raä 17 Torsåker
111	Raä 17 Torsåker
112	Raä 17 Torsåker
113	Raä 8 Sångå
114	Raä 8 Sångå
115	Raä 8_9 Sångå
116	Raä 8_8 Sångå.
117	Raä 8_6 Sångå
118	Raä 8_6 Sångå
119	Raä 8_7 Sångå
120	Nyupptäckt grav i Sångå.
121	Nyupptäckt grav i Sångå
122	Raä 8_4 Sångå
123	Raä 2 Överlänäs
124	Raä 2 Överlänäs
125	Raä 2 Överlänäs
126	Raä 2 Överlänäs